

היורד לתוך שדה חברו זה נהנה וזה לא חסר

Week 7

טור ובית יוסף קכ"ח
טור, בית יוסף, ופרישה סוף רע"ד

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי אליעזר ע"ה

לז"נ ויצא בת ר' שמואל זאב ע"ה

ומ"ש בספרי רבינו היו הבנים הורתן ולידתן בקדושה יחזיר דהם. טעם קופר הוא דמלתא דפשיטא היא ולא היה צריך לכנס ועוד דמשמע דכל שלא היטה הורתן ולידתן בקדושה ככל גזונא אין רוח חכמים נוחה הימנו והא לימא דהא תלמודא מפליג בין הורתו ולידתו שלא בקדושה להורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לכן צריך להגיה (א) ט:

קבח פרטי רמזי דינים המיוחדים המבוארים בזה הסימן

[א] המוציא הצאות להציל ממון
חבירו מיד הגוי: [ב] המפרנס יתום
בתוך ביתו וכשהגדיל היתום תבע ממנו
שישלם לו מה שהוציא עליו:
[ג] האומר לחבירו לפרנס יתום אחד
ואמר לו שישלם לו פרנסת חצי שנה
ושק ואחר כך אספו אל ביתו ופרנסו:
[ד] הפרדה שבניים שלא מדעתם אם
חייבים לפרוע:

(ה) (ז) (ח) (ט) **הפועל** חובו
של חבירו וכו'.

משנה בסוף כתובות (ק): מי שהלך
למדינת הים ועמד אחד ופרנס את
אשתו חנן אומר איך מעומי
נחלקו עליו בני כהנים גדולים
ואמרו ישבע כמה הוציא וטול
ואיפסיקא הלכתא בגמרא (קט).

כמין: וגרסינן בגמרא (ק): מן הכס (מדינא ג.) המודר הנאה מתצרו שוקל את שקלו ופורע לו את חובו פורע לו את חובו הא משתכר
ליה אמר רב אבהו הוה מני חנן הוה דאמר איך מעומי. ופירש רש"י חנן הוה דאמר זה שפרנס את אשתו ונחלקו לנשים הלואה שישלם
לו בעלה איך מעומי ואין יכול לומר את חובך פרעתי שלם לי והוא הדין נמי לכל חוב ששלם ופרעו חוה לא אמר לו הלאני אינו
חייב לו כלום וכיון דלית פרעיה לנא הלאה הוה כי פרעיה נמי לנא מחילה לאו מידי יהיב ליה עכ"ל. וכן דעת הרמב"ם פרק כ"ו
מהלכות מלוה (ה"ו). וכן דעת הר"ף (סג): שכתב ירושלמי (שם פ"ג ה"ב מדינא פ"ד ה"ג) רבא בר ממל הפועל שטר חוב לחבירו שלא מדעתו

דרכי משא

(א) ולא כתב כיצד יש להגיה משום דאיכא פלוגתא בין רש"י
לר"י באיזה מהן רוח חכמים נוחה הימנו לרש"י דוקא בלידתו
בקדושה ולר"י דוקא בלידתו שלא בקדושה כמפורש טעמן בגמרא
פרק קמא דקדושין ולכן לא כתב כיצד יש להגיה משום דמספקא
ליה בדת רבינו כמאן היא. ולי נראה דאין כאן טעות כי לא רצה
רבינו להאריך בדין אימתי רוח חכמים נוחה הימנו בדבר שיש
מחלוקת בין הפוסקים מאחר שאין כופין אותו בדין שיחזיר ולכן

פרישה

אין רוח חכמים נוחה הימנו. פירש רש"י זה לשון חנן דעת חכמים
נוחה עליהם כמעט כלומר אינם מחזיקין לו טובה שלא הצרכו לכן עכ"ל
וכתב הר"ן עליו זה לשון ומשום דמי שרצה לזקק עכשיו וליתן למי שאינו
חייב ודאי אין חכמים מוחין בזה משום הכי פירש רש"י אין רוח חכמים
נוחה שאין מחזיקין לו טובה אבל אין משמעות הלשון דאין רוח חכמים נוחה
הימנו ככל מקום הוא כן אלא לומר שעשה שלא כהוגן והכא נמי הכי קאמר
לפי ששמה אותו עם ישראל וכדאמרין בנהדרין גבי המחזיר אצרה ליה
עליו הכתוב אומר למען כפות הכרה את האמא. ועיין דרש"י: הרי
הבנים הורתן ולידתן כו'. זה לשון חנן יוסף טעם קופר הוא דמלתא
דפשיטא היא ועוד דמשמע דכל שלא היטה הורתן ולידתן בקדושה ככל
גזונא אין רוח חכמים נוחה הימנו והא לימא דהא תלמודא מפליג בין הורתו
ולידתו שלא בקדושה להורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לכן צריך להגיה
עכ"ל. ולא כתב איך נגיה אותו משום דמספקא הית יוסף אם רצו קצרה

דרישה

קבח (ה) **אפילו** היה צדקה משכון כו'. בפרישה (ס"ב) כתבתי
הטעם. ואם תאמר לטעם זה מאי שנא ממכר שטר חוב
לחבירו דאמרין (ס"ו) שנקאו חבירו והלוה חייב לשלם לו התם נמי
לימא ליה הלוה אלו לא קנית אותו ממנו הרינא מפיסי ליה והוה מחל לי
כדאמרין הכא. ויש לומר דשאני המוכר שטר חוב לחבירו והעמיתו בשעת
מכירה במקומו במאי דמסר לו השטר וכתב ליה קני לך איהו וכל שיעבודו
מה שאין כן בפועל חובו של חבירו אף שהלוה לו בשטר וגם המלוה
ביקש מזה הפועל שיפרע לו בשביל חבירו ויקח השטר חוב לידו מכל

הגהות והערות

ט' נ"ב הורתן שלא בקדושה, כמ"ש בספיקי הרא"ש (ס"ד) שכתב רבינו בעל הטורים (כנה"ג הגב"י אות א):

קבח א' רמזי הדין מכאן ואילך ליתא בטור והם בבית יוסף מחודשים ב"ד:

פלוגמא דחנן וצני כהנים גדולים אמר רבי יוסי טעמא דצני כהנים גדולים החס לא עלתה דעתו שחמות אשתו דרס הכא מצי אמר ליה מפסיס הוינא ליה ומחיל לי ואף על גב דהוה גביה משכון. וכמנ דרין (ס' דער ראשון) אין זה כשיטת גמרא דאם כן לא היינו זריזים להעמיד מתימין דנדרים כחנן דאפילו [לנני] (ל' כהנים ב) גדולים הוה מצי לאוקומי לפי הירושלמי ואפילו הכי ילפינן מיניה דחנן אפילו נמלוה שיש עליה משכון דכיון דצירושלמי אמרינן נפשיטות

דמודו ליה רבנן לחנן נכחי אלמא שמיע להו דחנן אפילו נמלוה שיש עליה משכון אמר ונחא לא אשכחנן איפכא בגמרא דלין ואמרין צירושלמי אפילו כשהמלוה דוחקו עד שמראה שאין דעמו קרובה אללו למחול את חובו אפילו הכי פטור ג' עכ"ל: והתוספות (קמ' ד"ה ה) כתבו סברת רבינו חס (ס' הישר מ' ס' פו) והביאה רבינו אשר ו"ל בפסקיו (ס' מ) דהאי פורע איירי דוקא נמון אשתו כהיא דחנן דאין חיות כל כך ברור דאע"פ שחייב נמנויות אשתו אפשר שאם לא היה מפרנסה לא היה נעלה מחייב לפי שהיתה מנמנת כי היכי דלא לקרייה רעננותא אלל בשטר חוב אפילו חנן מודה דלא אידי מעותיו דהנאה גמורה היא הוואל ולא היה יכול ליפטר בשום ענין והכי פירושו הא מני חנן היא כלומר (היה) [האין] ה' פורע חובו איירי נאותו חוב דאיירי צי חנן דהיינו נמון האשה דוקא וכן היא

רבי"א נראה דסבר כרבינו חס. ודבר ברור שאין זו ראייה כדאי להכריע דהרא"ש סבר כרבינו חס ואדרבה נראה צהדיא מדבריו דסבר דלית הלכתא כרבינו חס שהרי בפירושו למסכת נדרים כתב דפרק אין בין המודר (ג' ד"ה מן) עליה דחנן פירוש רש"י ונפרק במרא דמחנות נפסקיו (ס' י) אהא דלמרינן (קט.) שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו כתב כיוצא בו דחנן דאמר לעיל הא מני חנן היא וכו' קא משמע לן דאף כיוצא בו בשאר חובות הלכה כמותו עכ"ל והרי זה מנואל כדברי רש"י ורבי"א והרמב"ם ו"ל דסברי דחנן אף בשאר חובות איירי (א). ויש לתמוה על רבינו איך לא שם לב לזה וכמנ מסקנת הרא"ש בחילוף מה שהוא: [בדק הבית] ולענין הלכה כיון שהר"ף והרמב"ם מסכימים לדברי רש"י ורבי"א הכי נקטינן כל שכן שהרא"ש כן דעתו לפי האמת [עד כאן:]

דרכי משה

כו' ועיין לעיל סוף סימן קכ"ו (אות ז') כתבתי מדין זה. ועיין בורה דעה סימן רנ"ב (אות א) דין הפודה חבירו מן השביה אם צריך לשלם לו. ובתשובת מהר"ל סימן ע"ח כתב דאף למאן דאמר דפורע חוב חבירו פטור הני מילי כשפורע לישראל אבל אם פורע לגוי חייב הן וכל שכן אם פודה משכון שלו מגוי. ועי"ש חילוקים בזה אם שנים נתחייבו לגוי כדין או שלא כדין והוא פטר אחד מהן והכריח לחבירו

פרישה

דברי זה לשון אפילו אם המלוה היה דוחקו כו' והלך זה ופרע למלוה ולמלוה לא שייך הן צדא אלל לפירוש רש"י ולא לפירוש רבינו חס דלרבינו חס אין האשה קרייה מלוה וגם לא שייך לומר שהיה משכון ביד המלוה והלך ופרע למלוה ולמה הזכירה קודם שהזכיר דברי רש"י ורבינו חס דפרע שמסיק שהרא"ש סברא ליה כרבינו חס. אלל לדידי אחי שפיר דגם לפירוש רבינו חס שייך זה וסברא ליה אפילו אם לאוין שפרנס אשתו דוחק לשמעון ואשתו לשלם אלל (פ"י) [אפילו] שיש לו משכון מינה והלך לו ופרע לראוין ונטל המשכון ממנו אפילו הכי פטור העלל מלשלם ללוי שסילקו ומולא המשכון מידו. ובפירוש זה תחייב גם כן קושא גדולה הנופלת לעיל בורה דעה ריש סימן רכ"א נמה שכתב רבינו חס נמודר הנאה מחבירו ופורע חובו וכו' חס (דרישה פ"א ה) עי"ש ועיין בלשן ע"ר סימן ע' (ק):

דרישה

חובו כו' כתב זה לשון ופורע לו את חובו מוקי לה רבא כשהלוהו על מנת שלא לפרוע כלומר שלא יגשנו לפרוע אלא לכשיצרה יפרענו עכ"ל והשמיט מלהביא שם אוקימתא דרב אושעיא דמוקי שם בנדרים ובכתובות להווא מתניתין דפורע חובו כחנן והדבר צריך ישוב למה נתן לנו מקום לטעות במה שכתב אוקימתא דרבא לחור דהא יש ללמוד מינה דדוקא כשהלוהו על מנת שלא לפרוע הא לאו הכי אסור לפרוע חובו של המודר דהא אינו לפי מאי דקיימא לן כחנן וכמ"ש לעיל באוקימתא דרב אושעיא. ואי אפשר לומר דסבירא ליה דחנן מודה במודר משום מראית עין או משום דעל כל פנים נהנה ממנו דאם כן הגמרא דפרק בתרא דכתובות הג"ל דקדיהיב טעם למה רבא לא קאמר כרב אושעיא הוה ליה למימר דהיינו טעמא משום דסבירא ליה דחנן מודה במודר. בשלמא אי נאמר דהרא"ש סבירא ליה כרבינו חס אם כן אין נפקא מינה ברין בין אוקימתא דרב אושעיא לאוקימתא דרבא שהרי בשאר חובות גם חנן מודה דאסור לפרוע עבורו וכיון דלשון ופורע חובו דקתני שם במשנה סתמא משמע דבסתם חובות איירי משום הכי נחא ליה להרא"ש לכתוב ולהביא בפסקיו אוקימתא דרבא לחוד דאליביה בסתם חובות איירי וגם אחיא אליביה אפילו כרבנן דחנן. והשתא לא קשיא דאם כן הגמרא הוה

(3) ופירש רש"י דבכ"ל חוב איירי כו'. הוכיחו כן מלשון הירושלמי ומטעם דמצי אמר מפסיס הוינא ליה ומחיל לי. ועיין לעיל סוף סימן ק"ה מ"ש שם דלא תיקשי מדברי הרמב"ן (ש"ח ס' טו) שכתב רבינו חס ומה שכתב רבינו חנן. ועיין דרישה: דלא איירי אלא בפורע חוב מוונות כו'. מדלא כתב בקיור אלל במפרנס אשתו משמע דאיירי שראוין פרנס אשתו שמשון ולי הלך ופרע לראוין מה שהווא צרנמיה דזה מקרי פורע חוב הנא ממונות אשתו. וגם הא דחנן נמודר מחבירו דמותר לפרוע חובו דמוקי לה בגמרא נמונות ונדרים הנ"ל כחנן ר"ל כמו שחנן פטור מלשלם להמפרנס אשתו ע"מה (ח"א) [והיה] מהאי טעמא נמי פטור מלשלם לאותו שפרע בשבילו למי שפרנס לאשתו דגם הוא הניס מעותיו על קין האני ולא עדיף מגברא דלמי מיניה. ומה מיושב מה שכתב רבינו חס

(3) ופירש רש"י דבכ"ל חוב כו'. זה לשון המשנה פרק בתרא דכתובות מ' שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן ואמר אבד מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול ואיפסקא הלכתא כחנן. וגרסינן בגמרא חנן התם המודר הנאה מחבירו שוקל את שקלו ופורע לו את חובו הא משתרש לזה אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר אבד מעותיו רבא אמר דברי הכל היא וכגון שהמלוה התנה עם הלוה שלא לפרעו אלא מתי שירצה ופירש רש"י חנן היא כו' כמ"ש רבינו בשמו וכן דעת הר"ף ורבי"א והביאו ראייה מהירושלמי. והרא"ש בפרק בתרא דכתובות הביא כל הדעות ואחר כך הביא דעת רבינו חס המחזק בדברי רבינו. וכתב בית יוסף זה לשון ומשמע לרבינו דמדרבא הרא"ש סברת רבינו חס ודחייתו לראיית רבי"א (באתרונה) נראה דסבר כרבינו חס ודבר ברור שאין זה ראייה וכדאי להכריע שהרא"ש סבר כרבינו חס ואדרבה נראה בהדיא מדבריו דסבר דלית הלכתא כרבינו חס שהרי בפירושו כו' עי"ש [וקצת מזה בב"ח]: ואני תמה על תמיהתו כי לע"ד דברי רבינו מכוונים ומדויקים המה דמסקנת הרא"ש כרבינו חס ועיקר ההכרח והלימוד שלו ממה שכתב הרא"ש בפסקיו בפרק אין בין המודר (ס' ב) אהא דהמודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את

הגהות והערות

ב) תוקן ע"פ לשון הר"ן: ג) ונראה דהטעם משום שיכול לומר לו הייתי מצא הרבה בני אדם שהיו פורעין עבורי כי דרך אהובים שמרחמים על אהובים להציל מן הצער הוה (תוספות ב"ק נח ע"א ד"ה א"נ): ד) התיקונים בסוגריים ע"פ לשון התוספות והרא"ש: ה) הביאו בית יוסף להלן סוף מחורש א,

עיינן תשובת רבינו אשר (כלל עג סי' ט) שכתבתי בסיומן ע"י (ס"ט מס' ט) [א] כתב מהרי"ק באורש קנ"ה (עקף ה) המוציא הולאות כדי להגיל ממנו חצירו מיד הגוי המחזיק בו שלא כדון יותר מחצי צל הממון לשלם לזה מה שהוציא משאם היה הגוי מחזיק בו כדון דלא היה ראוי לפטור משום דחשיב כמכרית ארי (מדרס לנ). (א*):

ב(א) כתב הרשב"א (ס"ד סי' קיב) שאלת נאמני הקהל לזו מגוי אלף דינרים והגוי משכן

ההמות היהודים ובעלי ההמות פחדו שלא ימותו ופדו אותם והקהל טוענים שאינם חייבין לשלם. תשובה אין זה כפורע חובו של חברו שזה מוכרח לפורע מחמתו ומחמת כל הקהל דכשנפשים הם ומחמת כולם לזו וכולן חייבים לשלם ע"כ. ובתשובה אחרת (ס"ה סי' תרמח, ס"ה סי' קפג) כתב אינו יכול לפטור עצמו מדון מכרית ארי מנכסי חברו לפי שהפרנסים באפוטרופוסים או ממונים הם עכ"ל ובתבניתו בסיומן קס"ג (ס"ו מס' י) ו עוד כתבתי שם תשובה אחרת לו וז"ל (ס"ג סי' טפט) שיש ללמוד ממנה כן (ב):

א(ב) מצאתי כתוב [א] על שטען ראובן ששמעון ישא עמו כמה שסילק הגוי משלשמן ושמעון השיב שאינו שותפו וגם לא היה לו משכון מהגוי שמת והגוי היה לו כח מהמשפט למשכן מקצתם או כולם והגוי לא משכן ממנו מאהבה או מיראה או משמיה רחמיו עליה [ג]. לעניות דעתי הואיל והגוי נטל במשפט הגוים את שלשמן נמלא שראובן פרע חובו של שמעון ואפילו למאן דפטר פורע חובו של חברו הוי מילי נבעל חוב ישראל כדמפרש

טעמא בירושלמי (שס) אלל בעל חוב גוי שהדבר ידוע שאינו מתפייס אלל כדני כסף [י] וגם אזהרים אין רגילים לפרוע אלל בעל חוב דוחק ולא גולן דוחק [יא] והיום גוי נבולנטא אחא עליהו דלא הוו מתיידי מדינא אלל שהגוי נחם נחם שלא נאל להשיב כי כן נמוסיסם שכל מי שאינו צא להשיב תשובתו שכנגדו נטלם והיינו גזילה פשיטא שאין אזהר פורע בעצורו. ואף על גב דטען שמעון שהיה רשות לגוי

למשכן מקצתם או כולם לעניות דעתי אין זה אלל משום דלא מצי הגוי והשטור למיטרם ואית ליה רשותא למעבט חד אחרתיה ומיהו E שמעון אינו חייב לפרוע שליש החוב דאינו נטל אלל מה שההנהו וטעמא דאינו משלם כל מה שהוציא חברו משום דלא כיון להגיל. אמנם אם יבדק עדין המשפט כן הוא שיוכל הגוי הנטל לגבות ממי שירצה ולפטור האחרים לגמרי דהא לא קא אמיעא דאם כן אין לראובן על שמעון כלום ע"כ: [ב] כתב בעל הפרומות בשער ס"ה (ס"ז סי' ג) שגאל הר"ף (סי' קטז) צמי שפרנס יחוס בתוך ביתו [ב] וכשהגדיל היחוס תבע מה שהוציא עליו כי אמר שבתורת הלוואה הוציא והיפוס טוען לא כי אלל בתורת מתנה. והשיב שאין לו על היפוס כלום לפי שלא אמר הוציא עליך משלי בתורת הלוואה וכיון שלא אמר לו כן לא נתן לו אלל לגמילות חסדים כמו שאמרו צמי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו שהיית מעותיו על קקן צמי עכ"ל וכתב רבינו ירוחם תשובה זו בחלק אדם נחיש י"ט (ס"ח קסו ע"ג). ועיינן בתרומת הדשן סימן ע"ז ובהר"ן פרק שני דייני גזירות (פסוקט סג. ד"ה ממני): ובישמוע שאין דברי הר"ף אמורים אלל בשלל

דרכי משה

עד שישלם לו הכל: (א*) ועיינן במדרכי פרק הכונס (ס"ו נו) מדין ועיינן בתשובת הרא"ש כלל ט' סימן (ג') [ב'] נפקד שאנסוהו הקהל לתת פקדון של אחרים לצורך מס אי חייב הנפקד לשלם ועיינן חן. ועיינן בכלל פ"ו סימן ט' כל מה שהוציא הנפקד מחמת הפקדון שבידו נוטל מן הפקדון ועיינן בריב"ש סימן קצ"ו ט:

דרישה

יותר. ומה שכתב בכתובות בפירושו דכיוצא בו דלא תימא דוקא בפורע מזון כ"י קא משמע לן דאף כיוצא בו בשאר חובות כ"י דמשמע דסבירא ליה אפילו בכל החובות התם נמי לררוחא דמלתא כתב כן שפירוש זה מתיישב יותר על מלות כיוצא בו גם מפני שלפני זה הביא דברי הר"ף מה שכתב בכיוצא מזה משום הכי סיים גם כן בפירושו. אבל באמת לדירה ולרבינו חם לא אמרו בכל החובות רק על דרך שכתבתי בפרישה דגופא דמלתא דחנן מיירי בעמד ופרנסה ועל זה קאמר חנן אבד מעותיו דאפשר שהיתה צמצצת וקאמר רבי וירא דהלכה כחנן בזה וכיוצא בו דהיינו פורע חוב מזונות אשתו ולא זו אלא אפילו אם היה לזה שפרנסה משכון ממנה או שהיה דוחק זה פרע בשבילה אפילו הכי אין הבעל נותן לו מדי אע"פ דבשאר פורע חוב חייב לו לשלם: אך קצת קשה דבפרק הכונס בדיני מבריה ארי (ביק פ"ו סי' ה) כתב זה לשונו ופורע חובו אין מצילו מן ההפסד כ"י אי נמי כדמפרש טעמו בירושלמי דכתובות ונדרים מפייסנא הוינא ליה כ"י עיינן שהאר"ן משמע מדבריו שם דסבירא ליה כרש"י. ומיהו אפשר דהתם נמי לאו לדינא קאמר אלא ישוב קא מיישב דלא תקשה הסוגיא אהדדי וחד מהתירוצים נקט ולפי ששם לא מקור מקום הדין לא חש וסמך אמה שכתב במקום מקור הדין בנדרים ובכתובות ועוד דכבר אפשר לפרש כל לשונו שם בפורע חוב מזונות אשתו דגם ביה במשכון שייך מפייסנא הוינא ליה ועל דרך שכתבתי בפרישה. וחילוק זה שכתבתי בין פרנס אשתו לפורע חוב מזונות אשתו הוא מוכרח מתוך דברי הרא"ש דפרק אין בין המודר וכמו

חדושי הגהות

קבח [א] תשובת מהרי"ל ה"א בסיומן (פ"ג) [ע"ט]: [ב] ר"י ששמעון טוען דהא דלא משכן הגוי ממנו לא היה מזל שהגילו ראובן אך מן השמים היו מרחמין עליו או מאהבת הגוי עליו:

הגהות והערות

ועיינן הגהות והערות שם: [ז] כלומר שכתב שם דבשותפין אין דין פורע חובו של חברו אמור (כנה"ג הגב"י אות ד): [ז] רא"ה גם ב"י לקמן סימן קצח מחודש א ושו"ע שם ס"ב: [ח] הוזכר גם בב"י לקמן סימן רצא סוף סכ"ה ד"ה קהל: [ט] הוזכר גם בב"י שם סוף היסמין ד"ה כתוב בכלל פו: [י] עיינן ד"מ אות א דנראה דסובר דהאי טעמא לחוד סגי ולכן פסק דבפורע לגוי ליחא להאי דינא דפורע שלא מדעתו דפטור, ועיינן שו"ת שארית יוסף סימן נח דכתב דטעם שני דאין רגילים לפרוע אלל לבעל חוב ולא לגולן הוא עיקר ולפ"י אף במלה גוי איתא להאי דינא דפורע לחברו שלא מדעתו דפטור משום דעדיין איתא לטעמא דאזהריו יפרעו עבור

היה צדו משל היסוס כנגד מה שמוכח אזל אם היה צדו משל ופ"ש וכן היא מסקנת אדוני אבי הרא"ש ז"ל. ק"ה הוא היסוס פשיטא שזכרנו ממנו מה שהוציא עליו דלא אמרינן צ"י מטעם דמכריז שכתב שם פירוש רבינו חס [נחמיה] שכן פירש הא דלגמילות חסדים פרנסו. ונראה שאל היסוס היה קטן אפילו אין לו צדו משלו כלום חייב לשלם לו דלא שייך למימר היה הירושלמי דפליגי בשאר חובות ואומר רבינו חס דעל כרחק פליגי ירושלמי אגמרא דידן כ"י אלמא

ממצמצמת במזונותיה אם לא היתה מוצאה מי שמפרנסה אבל בשאר חובות לא. וכן היא מסקנת אדוני אבי הרא"ש ז"ל: ב"מ שמשכנו אותו לפרוע בשביל חבירו פטור וכו' קא משמע לן דאף כיצא צ

ישראל לפרנס ענייהו יג: [ג] כתב בעל הסרומות בשער הגזר (שם ס"ג) וכן נשאל לראב"י (ש"ס ס"י ק"ה) ראובן היה מפיס לשמעון על כן אחריו יחוס ואחריו יחוס אחי אשתו של שמעון והוא היה מפיסו שפרנסו השיב שמעון פרנסה אתה שאתה דודו אמר לו ראובן הוציאו ליתן ואני אתן לך פרנסתו של חצי שנה ושחק צט"ו ימים ואחר כך אספו שמעון לביתו ופרנסהו שנה ולא בקש ממנו כלום לשנה חדשים אחר שאל ממנו חוב שמעון מראובן מה שהתנה לו וראובן משיב אני לא אמרתי אלא להשיבו דברים אלא לא בקשין ולא בפני עדים ושחק ולא קבל עליו דברי נאומה שעה ולא הוציא לביתו כי אם אחר זמן מופלג: תשובה כן דעתי נוטה כי שמעון קא עבד שליחותיה דראובן וחייב ראובן לפרוע לו מה שהוציא עליו כחצי שנה דחמין (שטעמא מה) חנוני על פנקסו כיצד לא שיאמר לו כחוב על פנקסי וכו' אלא אמר מן לגבי סתמים חטים וכו' ומפני שאמר שמעון תביעמו נראה שמה לא היה דעתו לתבוע לראובן ואם יוכל לומר על פי המסר שנשעה שהכניסו לביתו על דעת שליחות ראובן עשה יפרע לו ע"כ ידן:

ב"ב שמשכנו אותו לפרוע וכו'. ירושלמי (כ"ק) נפרק הגזל (פ"י ה"ו) טז כתבו הר"ף (פ"ג) והרא"ש (פ"ג ס"ח) בסוף כתובות והמרדכי פרק הגזל ומאכל (ס"י קט) ר"י יהושע בן לוי אומר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן אלא בארעון או צולגולת ואף על גב דר"ב פליגי עליה הא אסיקנא התם (ירושלמי כתובות פ"ג ה"ג) דר"י יוסף כר"י יהושע בן לוי ולית הלכתא כר"ב לגביהו. וכחוב צהירות מרדכי דנכח נחרא (ס"י חרס) ודוקא משנה זו אלא משנה שעברה מאחר שנתפייס המלך אין לו לעצט אחר עליו (ב"א). עין בתשובת הרשב"א (ס"א ס"י חרמ) שכתבתי בסמוך (ג*):

דרכי משה

(כ*) וכן הוא בתשובת מהר"י וייל סימן ק"ו: (ג*) בענין ממנו הקהל. ועיין בבית יוסף סימן קס"ג (פח"ר ט) בשם תשובת הרשב"א

פרישה

וכן היא מסקנת אדוני אבי הרא"ש ז"ל. עיין דרישה: מי שמשכנו אותו לפרוע כ"י פטור. ירושלמי פרק שני דיני גזירות והוצא ר"ף ור"ש שם. ונראה דאף לרבינו חס והרא"ש דפירא להו דנשאר חובות הפורע נשיל חבירו חבירו חייב לשלם היינו כשהוא פרע

דרישה

שכתבתי ביורה דעה סימן רכ"א ובית יוסף האריך שם בכמה דוחקות ולא צריכנו ועי"ש ודוק. גם עיין מה שכתב (הרא"ש) בתשובה כלל ע"ג סימן ט' וכתב דהא דאמרין הפורע חובו של חבירו הפסיד מעותיו היינו היכא דמרעו כ"י השיב לדעת השואל ששאל לפי דעת הרמב"ם וכדמוכח שם סוף התשובה ודוק: מי שמשכנו אותו כ"י פטור מלש"ם כ"י. וקשה שבסמוך כתב בשם הרא"ש ורבינו חס דפורע בשאר חובות חייב לשלם. והיה נראה לומר דכאן מיירי שמשכנו בשביל חבירו שלא כדין וכן מוכח שאמר ומשכנו על חבירו ומה לו ולחבירו שימשכנו בשבילו אם לא שהוא גזלן ואם כן נמי נאמר דמשכנו שלא כדין ולעיל מיירי שחייב בחוב גמור. אבל אי אפשר לומר כן שבהרי"א כתב

הגהות והערות

יג] ועיין ב"י לקמן סימן רצ סל"א בשם שו"ת הרשב"א ח"ד סימן סח דלאוהר נראה דחולק אדברי הר"ף וסובר דיכול לתבוע ליתום, וד"מ שם אות טו הביא עליו דברי ב"י ולפנינו, ועיין כנה"ג כאן הגב"י אות כא דכתב דמרדכי הגהות הרמ"א שם סכ"ד דכתב לדברי הר"ף אדברי המחבר שם בזה"ל אבל אם פורנס בחורות גמילות חסדים פטורים נראה דפירש דברי הר"ף דאיידי דוקא כשפורנס בחורות גמילות חסד והרשב"א איירי כשלא פורנס בחורות גמילות חסד עי"ש, וע"ע שו"ע יורה דעה סימן רנ"ג ס"ה: [יד] רמ"ה ד"מ לקמן סימן רצ אות י' ד"ה כתב: [טז] רמ"ה פסקי הרא"ש סוף פרק קמא דנדה: [טז] איתא נמי בכתובות פ"ג ה"ב, ולכאורה מהמשך דברי הר"ף והרא"ש נראה שהביאורו משם:

(ג) **שאלה** לאדוני אבי הרא"ש ראובן ושמעון היו דהם והרמב"ם ז"ל כתב. נפרק ח' מסובל ומזיק (ה"ו) אין לך מי שטרות בשותפות וכו'. לכאורה יראה דראובן טוען שנחפס על חצירו והיה חצירו חייב לשלם לו חוץ מן הנחפס דפרע בשבילו המס שהיה חייב ומימה דאם כן פשיטא דהדין עס ראובן דמצי אמר ליה אלו החורפים לך היה גונה ממך המס וכמו שכתב הרמב"ן (ש"ס סי' טו) נזקק שמשך הפקדון למלוה כדלעיל בסוף סימן ק"ה. אלא נראה דראובן לא פרע לקהל בשטרות אלו כלום בעד המס המגיע על שמעון אלא הכל פרע בעד המגיע על ראובן אלא לפי שהיה שמעון עדיין חייב בעד מס להקל אמר לו ראובן מחשוב חלקך בשטרות בעד פרעון מס שלך שעדיין אחי חייב ואפייס בשבילך להקל ואפסור אותך מעתה מחיוב המס שמגיע עדיין עליך דלפי זה הדין עס שמעון דלכחמלה ודאי לא מצי ראובן לומר אני אפרע בשבילך דלאו פרעון הוא אס אינו נותן ליד שמעון והכי משמע בתשובתו כלל פ"ט סימן ט' ע"י"ש:

עכ"ל. [בדק הבית] ונראה לי שדקדק הרמב"ם ז"ל לכתוב בכל שנה משום דאמרין בפרק הגזול בתרא (ס"ט) והני מילי אבולא [ג] וברגא דהאי שחא אבל שחא דחליף כיון דאפייס מלכא חליף [ד] [עד כאן:] **ומ"ש** רבינו אב"י תפשוהו בשביע' חבירו וכו'. אינו לשון הרמב"ם אלא לשון רבינו הוא ומכלל דנריו הוא נלמד:

(ג) **שאלה** לאדוני אבי הרא"ש ז"ל. כלל פ"ט סימן ט' י"ט. [בדק הבית] השאלה והתשובה אינה כתובה בדברי רבינו כהוגן ויש לטעות בה לכן יזהר המעיין מלסמוך עליה עד שיעיין בתשובות עצמם [ה] [עד כאן:]

דרכי משה

שאם עשה שר למקצת הקהל אונס או עלילה אין אחרים צריכים ליתן ואם יש להם חקנה בעיר שהיו שותפין לכל מילי הולכין אחר מנהגו. מכל מקום אם מקצת עשו דבר וגרמו לעצמן העלילה אין אחרים צריכין ליתן דבודאי על דעת שיגרמו לעצמן לא נשתתפו עכ"ל: (ג) כתב בתשובת מיימוני שבסוף ספר קנין (סי' ב) באחד שהכה לגוי שלוחו של שר והשר העליל על שאר היהודים שאין זה צריך לפרוע דאונס ועלילה הוא וע"י"ש:

(ח"ג סי' שפט) על ראובן ושמעון שהיו דרים בבית סמוך להגמון בעל כרחו ואחר כך בפורים באו יהודה ולוי ועשו שחוק שם בבית ראובן והעליל ההגמון על הקהל ואמר שעשו שחוק נגד דתם, לא אמרין שמצד שנאה שהיה לו על הבית עשה ולכן ראובן פטור, גם יהודה ולוי פטורים שלא עשו דבר שנתחייבו עליו, ואף אם עשו אינם חייבים לשלם לקהל מה שנתנו להגמון דאין אדם נחפס על חבירו אלא במס קצוב אבל לא בענין עלילה. וכתב עוד שם (כ"י מחדש י)

פרישה

אלא אם כן משכנוהו בשביע' מס שע"ל כו'. המגיד משנה פרק ח' מסובל ומזיק כתב אפשר שהטעם כיון שהם חוקי המלך חס פרעם חייב לשלם אפילו לקחם המלך מזה שלא קדון ואין נרץ לומר אס לקחם המלך מחמת זה דין על חצירו עכ"ל: **אב"י** תפשוהו כו'. כתב בית יוסף אינו לשון הרמב"ם אלא לשון רבינו הוא ומכלל דנריו הוא נלמד ע"כ: (ג) **שאלה** לאדוני אבי הרא"ש ז"ל. כלל פ"ט סימן ט':

חדושי הגהות

[ג] והני מילי דנרנא ארעא וברגא כן הוא בגמרא (ק"ג:) וגירסת רש"י אברול ארעא. וגירסת הרא"ש דנרנא יח' ארעא וגירסת ערוך (פרק גר' א) טנרל ארעא. ופירש רש"י אברול ארעא מס קרקע שאכל פירות וברגא הוא כסף גולגולת: [ד] מזה יש לתמוה על מה שכתב לעיל בסמוך בשם הגהות מרדכי והיא גמרא מפורשת ועיין מה שכתב בה ש"ק סי' י"ח: [ה] אחרי הפקד עליהם הרכ בית יוסף לגלי סמוך על המסעות עד העיין עליהם ואין צד כל אדם תשובת הרא"ש מצינו אמרתי להעמיק ככתבם וכלשונם זה לשון כלל פ"ט סימן ט' ראובן ושמעון היה להם בית שטרי חוטם על גרים והיו מהם צד ראובן וכמוכס על שמו ומהם צד שמעון גם כן וכמוכס על שמו והיה ראובן ושמעון כל אחד חייב מס לקהל ושלמו הקהל [וגט] קאם המס שנתחייב שמעון משטרות שהיו לו בפני עצמו וגט גם כן משטרות שהיו צד ראובן משל השותפות בשביל מס שלו שהיו סטרים שהיו צדן שהיו בין שני ומשט אותו צדן שכן ופירש חוק בשטרות תפרע לי אחת חלק מהם וראובן אומר כיון שגם אחי חייב עדיין מס אותו השטרות שגט משל שני ענה חלקי מסם לפרעון מס שלי וחלקן מסם לפרעון מס שלך. תשובה יראה שהדין עס שמעון מאחר שגט הקהל

הגהות והערות

[ז] כ"ה בכת"י, ובדפוסים הנוסח והרמב"ם ז"ל כתב: [ח] **לפנינו** ברא"ש פ"י סימן יג הגירסא "בבול" ארעא: [ט] **ראה** ב"י לקמן סימן קצו מחדש

טור, בית יוסף, ופרישה סוף רע"ד

בית יוסף חשן משפט רעד הלכות זכייה מהפקר ובנכסי הגר בית חדש קא

ה'תק"ל (י"ב) ור"ש והרואה את חבירו שיש לו חבית של דבש הלכה כרבי יהודה ואינו ראוי להוציא הוצל אפילו בשעת הוצאת שנסדקה וכו'. וז"ל התלמוד (פ"א): תנאי בית דין שיהא זה זכאי. כן כתב הר"ש משמו לשם (פ"א) והי משמע מפשט שופך את יינו ומזיל את דובשו. ופירש ר"י (פ"ב דיטור ראשון) ראוי בעל הדבש לשפוך את היין אבל בעל היין אם שופך את היין מדעתו יכול שאמר ואפילו הכי לימא לדברי יהודה דפטור בשעת הוצאת זכאי דהא אוקימנא ליה בשיטתו י"ז וכו' משמע דנמה שפוטור מלשלם לית הלכתא כוותיה אבל ראוי להוציא ולצביו כל ל' יום דאי הוא סבירא ליה לר"י דלית הלכתא כרבי יהודה כל עיקר ואינו ראוי להוציא זכאי כלל אם כן דין שעת הוצאת זכאי שזה לשלם בשעת הוצאת זכאי ופשיטא דחייב לשלם אפילו לרבי יהודה גופיה. והי משמע מדברי הרב המגיד שמפרש דברי הר"י דנמה שפוטור רבי יהודה מלשלם בלעד פסק דלא כרבי יהודה שהי הרמב"ם פרק י"ג מנוקי ממון (הט"ו) פסק דראוי להוציא בשעת הוצאת זכאי ולצביו כל ל' יום ואף על פי כן אם היק חייב לשלם וכמו עליו הרב המגיד שכן כתוב בהלכות: וצריך לומר לפי זה דמה שכתב הר"י דהגהל בתרא דלית הלכתא כרבי יהודה משום דמחלוקה הוא היינו דוקא לענין שפוטור מלשלם ואף על גב דהר"י לא הזכיר לשם מדין פטור משלומין איכא למימר דנמאי דקאמר רבי יהודה לצביו שמעינן דאי איק פטור מלשלם כמו שכתב גממוק יוסף פרק המניח (יד. ד"ה גמ' לימא) וכך צריך לפרש הסוגיא

דפרק המניח ופרק הדין והעליה דמעיקרא הכי אסיק אדעתיה דמדקאמר צביו וכו' שמעינן דאי איק פטור ואף על גב דדמי ליה תלמודא דמודה רבי יהודה דאם היק חייב לשלם מכל מקום למסקנא דסבירא ליה לרבי יהודה דפטור מלשלם כדמניא ורבי יהודה פטור דריעין למאי דמלך דעמיה מעיקרא דמדקאמר רבי יהודה צביו אלמא דסבירא ליה לרבי יהודה דאי איק פטור וצביו לחד פסק ר"י דהגהל דלית הלכתא כוותיה כן היא דעת הרב המגיד בפירושו דברי הר"י: **אב"ד** דעת הר"ש דהר"י פסק דלא כרבי יהודה ואינו ראוי להוציא הוצל אפילו בשעת הוצאת זכאי כפשט דבריו דהגהל בתרא ומה שכתב בפרק המניח הכי פירושו דאף על פי דאינו ראוי להוציא הוצל אפילו בשעת הוצאת זכאי מכל מקום ראוי הוא להוציא הוצל בשעת הוצאת הזכאי ולהוליכו מיד לשדה דליתו שלם בשעת הוצאת הזכאי אסור להוציא כלל וכמו שפירש גממוק יוסף סוף פרק הדין והעליה (ע"ב ד"ה מח"י) ועל אותה שעה מועטת שיש לו רשות להיות הוצל ברשות הרבים בשעת הוצאת הזכאי ולהוליכו מיד לשדה כספת מח"י בסוף פרק הדין והעליה (ק"ח): כתב הר"י בפרק המניח דאם היק חייב לשלם ואף על פי שהוציא ברשות ודלא כרבי יהודה דפטור מלשלם דלית הלכתא כוותיה צבא וזאת היא דעת הר"ש ורבינו בפירושו דברי הר"י ועיין נמה שכתבתי בסיומן ת"ד (פ"א) בשיטתא דשמיא: **רבי ישמעאל** אומר וכו' והרואה את חבירו וכו' וחבירו אומר לו שפוך יינך וכו'. צריכתא לא תניא הכי להדיא אלא ותנאי בית דין הוא שיהא זה שופך יינו ומזיל דובשו של חבירו וכו', אלא דלפי שהתוספות סוף פרק מרובה (פ"ב דיטור ראשון) פירשו דמיירי דחבירו שופך לו יינו בעל כרחו של חבירו אלא שנתן לו דמי יינו מתוך דובשו י"ז, כתב גם כן רבינו וחבירו אומר לו שפוך יינך וכו': **א"ל** דאיכא לתמוה טובא מה שכתב רבינו עליה דהך, דרב אלפס כתב דאין הלכה כרבי ישמעאל דהלא לא כתב רב אלפס דרבי ישמעאל מדבר בחבירו אומר לו שפוך יינך וכו' ושאל על פי כן אין הלכה כמותו אלא היא דהגהל בתרא הך צריכתא דרבי ישמעאל כזוהרה וכמו עלה דמיון דבסוף פרק מרובה (פ"א) קאמר ביחידא לא קאמר אלמא דלאו הלכתא היא אלא קיימא לן כמתניתין דמנן אין לו אלא שכרו בן ומפשט דברי האלפסי לא משמע אלא דהיכא דשופך את יינו מדעתו כדי להזיל דובשו של חבירו דסבירא ליה לרבי ישמעאל דצבא נמי נותן לו דמי יינו וקאמר האלפסי דלימא אלא קיימא לן כמתניתין (שם קטו): דאין לו אלא שכרו אבל כשחבירו אומר לו שפוך יינך וכו' גם האלפסי מודה דנותן לו דמי יינו וכמו שכתב גם רבינו

פרישה

סוף פ"א: שמי שברך לו נחיל. פירוש של דטריס: וחבירו אומר לו שפוך בור. הא לעשותו מעצמו לא כלעיל סימן רס"ד (פ"ה) וחילוק זה חילק הר"ש בפרק הגהל בתרא (פ"ה) לדמות ראיות הר"י ע"ש: וכתב הר"י דאין הדין בור. כבר כתבתי טעם פלוגתא ונראה דדוקא צבא פליג משום דלא נחא ליה לאיש להיות נזק ולקבל שכרו או לשפוך יינו ואין דמיא לאדם בשלם אבל מודה דאם אמר בעל